

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN ASETUS MUSEOVIRASTON SUORITTEIDEN MAKSULLISUUDESTA VUOSINA 2026–2028

1 Asian tausta ja asetusehdotuksen pääasiallinen sisältö

Museoviraston suoritteiden maksullisuudesta vuosina 2024–2025 annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (1151/2023) voimassaolo päättyy 31.12.2025. Suomenlinnan hoitokunnan suoritteiden maksullisuudesta (1564/2015) annettu opetus- ja kulttuuriministeriön asetus on tullut voimaan 1.1.2016 ja on ollut voimassa toistaiseksi.

Uusi laki Museovirastosta (510/2025) tulee voimaan 1.1.2026. Lain nojalla Suomenlinnan hoitokunta liitetään osaksi Museovirastoa, minkä vuoksi on tarkoitus säätää viraston maksullisista suoritteista yhdellä määräaikaisella ministeriön asetuksella. Samalla kumottaisiin Suomenlinnan hoitokunnan suoritteiden maksullisuudesta annettu opetus- ja kulttuuriministeriön asetus (1564/2015).

Voimassa olevassa Suomenlinnan hoitokunnan maksullisia suoritteita koskevassa asetuksessa säädetään ainoastaan liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavista suoritteista. Nykyisten virastojen liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavat suoritteet onkin tarkoitus yhdistää samaan pykälään.

Kolmea suoritehintaa (kajoamislupapäätös, tutkimuslupapäätös, maastavientilupa) esitetään nostettavaksi, mutta muutoin Museoviraston suoritteita koskevan asetuksen sisältö ja rakenne pysyisivät ennallaan ja vastaisivat pitkälti nykyistä Museoviraston suoritteiden maksullisuudesta annettua asetusta.

2 Asetuksenantovaltuus

Valtion maksuperustelain (150/1992) 8 §:ssä säädetään, että asianomainen ministeriö päättää, mitkä hallinnonalan viranomaisten suoritteet tai suoriteryhmät ovat maksullisia ja mistä suoritteesta tai suoriteryhmästä maksu määrätään omakustannusarvon perusteella sekä mitkä suoritteet hinnoitellaan liiketaloudellisin perustein. Asiasta säädetään ministeriön asetuksella.

3 Asetusehdotuksen sisältö

1 § Omakustannusarvon mukaiset julkisoikeudelliset suoritteet

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että Museovirasto perii pykälässä mainituista julkisoikeudellisista suoritteista niiden keskimääräiseen omakustannusarvoon perustuvan kiinteän maksun.

Kiinteät suoritteet olisivat muinaismuistolain 11 §:ssä tarkoitettu kajoamislupapäätös (1 kohta), muinaismuistolain 10 §:n ja 18 §:n nojalla annettava tutkimuslupapäätös (2 kohta) ja kulttuuriesineiden tullialueelle siirtämisestä ja tuonnista annetun Euroopan

parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/880 4 artiklassa tarkoitettu kulttuuriesineiden tuontilupapäätös (3 kohta). Suoritteiden yksikköhintalaskelmat sekä kustannusvastaavuuslaskelmat ovat liitteessä 1.

1) Kajoamislupapäätös

Kajoamislupapäätöstä koskeva maksu nousisi 2 374 euroon (nykyisin 1 140 euroa). Suoritteen omakustannusarvo on Museoviraston laskelman mukaan 2 373,70 euroa, eli perittävän maksun suuruus vastaisi keskimäärin suoritteen tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää, kustannusvastaavuuden ollessa 100 prosenttia.

2) Tutkimuslupapäätös

Tutkimuslupapäätöksestä perittävä maksu nousisi 257 euroon (nykyisin 101 euroa). Suoritteen omakustannusarvo on Museoviraston laskelman mukaan 256,69 euroa, eli perittävän maksun suuruus vastaisi keskimäärin suoritteen tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää, kustannusvastaavuuden ollessa 100,1 prosenttia.

3) Kulttuuriesineiden tuontilupapäätös

Suoritteesta perittävä maksu olisi 480 euroa ja sen hinta pysyisi ennallaan. Sen omakustannusarvo on saadun laskelman mukaan 479,30 euroa, eli perittävän maksun suuruus vastaisi keskimäärin suoritteen tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää, kustannusvastaavuuden ollessa 100,1 prosenttia.

Maksu perittäisiin päätösten osalta sekä myönteisestä että kielteisestä päätöksestä.

2 § *Omakustannusarvoa alempi julkisoikeudellinen suorite*

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että Museovirasto perii pykälässä mainitusta julkisoikeudellisesta suoritteesta, maastavientilupapäätöksestä, omakustannusarvoa alemman kiinteän maksun. Suoritteen yksikköhintalaskelma sekä kustannusvastaavuuslaskelma ovat liitteessä 1.

Maastavientiluvan maksullisuudesta säädetään kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetun lain (933/2016) 13 §:ssä. Maastavientiluvista perittävä kiinteä maksu esitetään nostettavaksi 135 euroon (nykyisin 128 euroa). Maksu ei kata tavanomaisen lupakäsittelyn kustannuksia (suoritteen kustannusvastaavuus on 39,3 prosenttia).

Museoviraston lisäksi maastavientilupia (taide-esineet) myöntää Kansallisgalleria. On perusteltua, että maastavientiluvan hinta on samalla tasolla Kansallisgallerian kanssa. Museoviraston toimialaan kuuluvien kulttuurihistoriallisten esineiden osalta korkeampi lupamaksu olisi monessa tapauksessa varsin korkea hakijan kannalta. Lupamaksun korkeampi taso puolestaan voisi lisätä luvattomia maastavientejä, kun maastavientilainsäädännön noudattamista pitäisi saada pikemminkin tehostettua. Hinnan nostaminen omakustannustasolle (noin 340 euroa) voisi myös lisätä halua

jättää lupa kokonaan hakematta. Perusteena lupamaksun pitämiselle ehdotetulla tasolla (135 euroa) ovat näin ollen erityisesti kulttuuripoliittiset syyt. On myös selvää, että lupien taloudellinen merkitys on pieni Museoviraston talouden näkökulmasta, koska lupia haetaan vuosittain vähäinen määrä.

Maastavientiluvan tavoiteltava kustannusvastaavuus (135 euroa) ja aiempina vuosina toteutunut kustannusvastaavuus (340 euroa) poikkeavat toisistaan, koska Museoviraston mukaan suoritteen kustannusvastaavuuslaskenta ei ole viime vuosina onnistunut täysimääräisesti. Tämä johtuu Museoviraston mukaan pääosin siitä, että toiminnolle, jolla lupaan käytettyä voimavaraa seurataan, oli epähuomiossa Museoviraston yksiköissä kohdistettu myös muuta työaikaa. Siten kustannusvastaavuusprosentti näyttää Museoviraston mukaan todellista huonommalta. Museoviraston on tarkoitus korjata asia ottamalla suoritteelle käyttöön oma seurantakohdekoodi. Museoviraston käsityksen mukaan suoritteen todellinen kustannusvastaavuus on parempi, minkä vuoksi tulevana vuosina tavoitellaan laskelmien mukaiseen aiempaan kehitykseen verrattuna optimistista kustannusvastaavuutta.

Maastavientiluvan maksullisuus olisi pääsääntö, mutta maksu voitaisiin jättää perimättä kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetun lain 13 §:ssä säädettyissä tapauksissa. Maksu voitaisiin Museoviraston harkinnan mukaan jättää perimättä, jos kyse on lain 8 §:n 3 momentissa tarkoitetuista luvista, jotka koskevat ulkomaille muuttavan henkilön koti-irtaimistoa tai perinnön tai osituksen kautta saatuja esineitä taikka määrääjäksi maasta vietäviä esineitä. Maksu voitaisiin jättää perimättä myös, jos siihen olisi muutoin erityisiä syitä. Erityisillä syillä tarkoitettaisiin lähinnä tilanteita, joissa kulttuuriesineen maastavienti edellyttäisi maastavientilupaa, mutta maastavientiluvasta perittävä maksu olisi kohtuuton kulttuuriesineen arvoon nähden. Lupahakemusten kohteina olevien esineiden rahallinen arvo voi vaihdella huomattavasti. Jos maastavientilupaa on haettu esineeseen, jonka arvo on erittäin vähäinen, voisi korkea maksu muodostua kohtuuttomaksi luvanhakijalle.

3 § *Maksuttomat julkisoikeudelliset suoritteet*

Pykälässä määriteltäisiin maksuttomat julkisoikeudelliset suoritteet. Kyse on muinaismuistolaissa (295/1963) tarkoitetuista lunastuspäätöksistä ja muinaisjäännösten hoitoluvista. Muinaisjäännösten hoitaminen on lähtökohtaisesti vapaaehtoista toimintaa, jota tuetaan muun muassa Museoviraston myöntämillä valtionavustuksilla. Maksun periminen muinaisjäännösten hoitoluvista ei olisi kulttuuripoliittisista syistä tarkoituksenmukaista.

Pykälä vastaisi Museoviraston suoritteista annetun asetuksen (1151/2023) voimassa olevaa 3 pykälää.

4 § *Muut maksulliset suoritteet*

Pykälässä määriteltäisiin Museoviraston liiketaloudellisesti hinnoiteltavat suoritteet. Pykälä vastaisi Museoviraston suoritteista annetun asetuksen (1151/2023) 4 §:ää sekä pääosin Suomenlinnan hoitokunnan suoritteista annetun asetuksen (1564/2015) 1 §:ää.

Pykälän mukaan valtion maksuperustelain (150/1992) 7 §:n 1 momentissa tarkoitettuja muita suoritteita, jotka Museovirasto hinnoittelee liiketaloudellisin perustein, ovat:

- 1) arkeologiset kenttäpalvelut mukaan lukien muinaismuistolain 13 ja 15 §:ssä tarkoitettut selvitykset, tutkimukset ja muut erityiset toimenpiteet;
- 2) koulutuspalvelut ja erikseen tilatut opastus-, konservointi- ja konsulttipalvelut sekä tutkimukset ja asiantuntijapalvelut;
- 3) julkaisut ja muut myyntiin tarkoitettut painotuotteet sekä kuvapalvelut, paitsi milloin ne tukevat muuta viraston toimintaa;
- 4) valokopiot, digitaaliset kopiot ja muut jäljennökset;
- 5) museokokoelmiin kuuluvien esineiden lainaaminen, muottien ja esinejäljennösten valmistaminen ja mittapiirustusten tekeminen;
- 6) asuinhuoneistojen, toimitilojen ja muiden tilojen, alueiden ja laitteiden luovuttaminen ulkopuoliseen käyttöön;
- 7) kokoelmahallintapalvelut ja kulttuuriympäristön tiedonhallintapalvelut;
- 8) kokoelmapalvelut;
- 9) muut tilauksesta tuotetut suoritteet.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että edellä 1 momentin 6 kohdassa tarkoitetuista asuin- ja toimitiloista voidaan kuitenkin periä kulloinkin käyvän hintatason mukainen vuokra.

5 § *Kirjasto- ja tietopalvelusuoritteet*

Pykälä vastaisi Museoviraston suoritteita koskevan asetuksen (1151/2023) voimassa olevaa pykälää.

6 § *Voimaantulo*

Pykälän 1 momentin mukaan asetus tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2026 ja olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2028.

Pykälän 2 momentin mukaan suoritteista, joita koskeva asia on tullut vireille ennen tämän asetuksen voimaantuloa, peritään maksu asian vireille tulohetkellä voimassa olleiden säännösten mukaisesti. On yleistä, että asia tulee vireille ennen vuodenvaihdetta, eikä sitä ehditä ratkaista ennen uuden asetuksen voimaantuloa. Siten asiaa koskeva siirtymäsäännös selkeyttäisi hakijoiden oikeusasemaa.

Pykälän 3 momentin mukaan voimassa oleva Suomenlinnan hoitokunnan suoritteiden maksullisuudesta annettu opetus- ja kulttuuriministeriön asetus (1564/2015) kumottaisiin.

4 Esityksen vaikutukset

Museoviraston tulot ja menot ovat vuoden 2026 talousarvioesityksessä nettobudjetoitu momentilla 29.01.07 Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v). Esityksessä momentille on myönnetty nettomäärärahaa 30 419 000 euroa. Talousarviossa on arvioitu Museoviraston toiminnan bruttotuloiksi 15 300 000 euroa. Bruttomenoiksi on arvioitu 45 719 000 euroa.

Suoritekohtaiset yksikköhintalaskelmat sekä niiden kustannusvastaavuuslaskelmat julkisoikeudellisten suoritteiden osalta ovat tämän muistion liitteessä 1.

Julkisoikeudellisista suoritteista arvioidaan saatavan tuottoja 66 000 euroa vuonna 2026.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma:

(1000 €)	2022	2023	2024	2025	2026
Julkisoikeudelliset suoritteet	toteuma	toteuma	toteuma	budjetoitu	arvio
Maksullisen toiminnan tuotot					
-suoritteiden myyntituotot	27	25	23	29	66
- muut tuotot	0	0	0	0	0
Tuotot yhteensä	27	25	23	29	66
-tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot				0	0
Tuotot yhteensä	27	25	23	29	66
				0	0
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	37	42	84	29	67
-erilliskustannukset	24	27	53	19	44
-osuus yhteiskustannuksista	13	15	31	10	23
Kustannusvastaavuus (tuotot-kustannukset)	-10	-17	-62	0	-1
Kustannusvastaavuus, %	72	60	27	99	99

Liiketaloudellisesti hinnoiteltavien suoritteiden on arvioitu tuottavan vuonna 2026 noin 9 740 000 euroa.

Esityksen liitteinä ovat kustannusvastaavuuslaskelmat liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavista suoritteista, pääsymaksuista ja erityislainsäädännön mukaisista suoritteista sekä Museoviraston maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko (liitteet 2 ja 3).

5 Asian valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä Museoviraston ja Suomenlinnan hoitokunnan toimittaman yhteisen esityksen pohjalta.

Asetusehdotukseen on pyydetty valtiovarainministeriön puoltaa. Valtiovarainministeriö on puoltanut asetusta ja todennut, että asetuksen mukaisten vuosittaisten tuottojen arvio on n. 9,8 milj. euroa, joten asia tulee viedä raha-asiainvaliokunnan käsiteltäväksi. Valtiovarainministeriö pyytänyt myös täydentämään perustelumuistiot muun muassa maastavientiluvan kustannusvastaavuuden tavoitellun ja toteutuneen kustannusvastaavuuden poikkeavuuden vuoksi. Perustelumuistiot on täydennetty tältä osin.

Asetusehdotusta ei ole tarkastettu oikeusministeriön laintarkastusyksikössä, koska asia on yleiseltä merkitykseltään vähäinen.

6 Voimaantulo

Asetus tulisi voimaan 1 tammikuuta 2026 ja olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2028 asti.